

A SZOCIÁLIS KÉSZSÉGEKET FEJLESZTŐ MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA A MŰSZAKI TANÁRKÉPZÉSBEN

***Tomory Ibolya, tomory.ibolya@tmpk.uni-obuda.hu
Óbudai Egyetem***

Bevezetés

A mai tudásközpontú társadalomban egyik legfontosabb értékteremtő tényező az önfejlődésre és együttműködésre képes kvalifikált szakember, aki gyorsan alkalmazkodik változó gazdasági igényekhez, mindig képes a megújulásra és együttműködik munkatársaival.

Az UNESCO Az oktatás rejtett kincs jelentésében (Delors, 1996) és a „Learning to live together” jelentésben (Elfert, 2015) a tanulás egyik alappilléreként határozzák meg az együttműködést, az együttélés megtanulását másokkal. A jó szakmai tudás tehát szükséges, de nem elegendő, szükséges a szociális kompetencia megfelelő fejlettségi szintje is a munkahelyi és társadalmi beilleszkedés sikeréhez (Nagy és Zsolnai, 2001). Felértékelődik tehát az érzelmi intelligencia szerepe, amelynek kiemelt összetevői a szociális készségek és motívumok.

Mivel ezek a fogalmak a munkaerőpiac kulcsfogalmai lettek, az oktatás is újabb kihívások elé néz. Így a tartalmi megújulás és a hagyományos oktatási módszerek mellett helyet kell, hogy kapjanak a társas készségeket, másokkal való együttműködést, kommunikációt, konfliktuskezelést támogató, kevésbé tanárközpontú módszerek. A tanulói kiselőadás, a projekt, a különböző önálló feladatok és a kooperatív tanulás szemlélete és módszerei ezt az igényt hivatottak szolgálni. A kooperatív módszerek kiemelkednek abban, hogy a tanulói aktivitásra épülő, élményszerű tanulásnak is kedveznek. Ezért elismertségük és népszerűségük világszerte növekszik és az oktatás különböző szintjein legalább részben alkalmazzák.

A kooperatív tanulással kapcsolatban a hazai és a nemzetközi kutatások, a jógyakorlatok jellemzően az általános iskolai alkalmazással foglalkoznak, kisebb részben említik a középiskolai korosztállyal szerzett tapasztalatokat, a szakképzésről és felsőoktatásról pedig még kevésbé esik szó. A szociális készségek fejlesztése, és ehhez a tanárok tudása, módszertani ismeretei és nyitott szemlélete azonban ma már az oktatás minden szintjén fontos feladat.

Jómagam régóta dolgozom a szociális készségeket fejlesztő módszerekkel, több más módszer mellett a műszaki tanárképzésben is rendszeresen szervezek kooperatív feladatfeldolgozást. Az erről szerzett tapasztalataimat

fogalom itt össze. Feltáró, leíró jellegű kutatásról beszélhetünk, amit a jövőben szeretnék az összehasonlító módszer segítségével és további adatgyűjtéssel bővíteni, komplexebb, több csoportban végzett, magyarázó kutatássá kiszélesíteni. Ennek egy részletét összegzi a jelen tanulmány.

1. A kooperatív tanulás és a szociális kompetencia

A szociális készségek és motívumok fejlesztésének hatékony útja a készségek működtetése, használata, az alkalmas minták követése és elsajátítása lehet. Kutatások eredményei arról számolnak be ugyanakkor, hogy a szociális készségek iskolás korban alig fejlődnek. Longitudinális vizsgálatok mutattak rá, hogy 8–10 és 10–13 éves korban nem fejlődnek spontán módon a szociális készségek, miközben szükség lenne rájuk, és hatékonyan fejleszthetők. (Józsa és Zsolnai, 2005) Sok esetben a pedagógusok nem is érzik feladatuknak a szociális kompetencia fejlesztését, vagy nem ismerik a fejlesztés módszereit és lehetőségeit. A frontális óravezetés és a tanári dominancia sem kedvez a társas készségeinek kibontakoztatásának.

A kooperatív tanulás alapjait a szociálpszichológia felismerései adják, amelyek rámutattak, hogy a csoportok ereje az egyén és a csoport hatékonyságát egyszerre növeli, a csoporttagok motiváltabbá válnak, jobb teljesítményt tudnak elérni, a tanulók egymástól szívesebben és hatékonyabban tanulnak. (Kagan, 2004; Benda, 2002)

A kooperatív tanulás elmélete és módszerei Amerikából érkezett Európába, Magyarországon is ismerik, több iskolában is elindították az együttműködésre épülő modellt. Főleg abban tér el a hagyományos, nálunk legelterjedtebb frontális óravezetéstől, hogy annak középpontjában maga a pedagógus áll, az ő tudása, pedagógiai eszköze, módszertani ismeretei adják meg a tanulás alaphangját.

Ezzel szemben a kooperatív szervezésű órák a tanulók önálló munkájára, aktivitására épülnek. Az egyéni fejlesztés és közösségépítés a tanulási folyamatba beépített elem. A tanár maga támogató, segítő szerepet tölt be, ezért sokan úgy érzik, kiveszi a kezükből az irányítást. Ez azonban nem így van, mert a tanár átgondolt tervezése, szervezése elengedhetetlen a valódi kooperációhoz, nem beszélve a munkát folyamatosan követő szerepről, és az értékelésnél is szükség van figyelmes munkájára. Az is tévedés, hogy a kooperatív tanulás lelassítja az ismeretek elsajátítását, mert egyidejűleg a kognitív oldal éppúgy fontos, de ezzel párhuzamosan a szociális készségek fejlesztését is megvalósítja. Mindezt a tanulók számára élvezetes és életszerű módon teszi. Úgy működteti a készségeket és motívumokat, ahogyan a való életben is használjuk azokat.

Az osztályközösségekben általában hierarchia van, vezetők, teljesítők és semleges kívülálló szerepek szerint zajlik minden. A vezetők dominánsak, döntenek, meghatározzák a normákat, míg a többiek véleménye kevésbé érvényesül. (Dambach, 2001; Sherif-Sherif, 1980). A kooperatív tanulás során ez a hierarchia átalakul, a hangsúly a csoporton belüli és kiscsoportok közötti együttműködésre kerül. A tanár itt is beavatkozhat segítő módon és a szociometriai helyzetet kedvezően befolyásolhatja.

Kutatások sora szól arról, hogy az előítéletek gyakran a társas kapcsolatok hiányából erednek, az együttműködést igénylő feladatok azonban magukkal hozzák a tanulók közti megismerés lehetőségét. A kooperatív tanulás így a multikulturális nevelés eszköze is lehet. Segíti a szociális fejlődést, javítja a társas kapcsolatokat, és az is kiderült, hogy mivel számottevően javítja az empátikus készséget, az elfogadást, így a különböző kultúrákhoz tartozó gyermekek közötti kapcsolatot, a másság elfogadását is segíti (Kagan, 2004; Klein és Shnackenberg, 2000; Bordács és Lázár, 2002).

2. A kooperatív tanítás-tanulás módszertani alapjai

Két alapvető tévedés van a kooperatív módszerek alkalmazását illetően. Az egyik, hogy egy módszerként emlegetik, a másik, hogy a csoportmunka és a kooperatív tanulás azonosak. Valójában nem tekinthető minden csoportmunka kooperatív tanulási helyzetnek, a név pedig a módszerek összességét foglalja össze. (Bordács és Lázár, 2002; Shachar és Fischer, 2004).

A kooperatív tanulás során a gyerekek 2-4-6 fős csoportokban dolgoznak, de igazi kooperatív tanulásról akkor beszélhetünk, ha négy alapelv érvényesül:

- **Építő egymásra utaltság:** az egész csoport sikere mindegyik tag sikerének a függvénye, vagyis minden egyes csoporttag feladatmegoldásának „hibátlan” kell lennie, válaszolnia kell tudni bizonyos kérdésre stb., míg a negatív egymásrautaltság versengést szül.
- **Egyéni felelősség:** mindenki felelős a saját munkájáért, és a csoport teljesítményéért is. Az olyan módszerek, amelyek csoportcélt tűznek ki és csoportos értékeléssel jutalmaznak, de nem teszik az egyes diákokat felelőssé azért, hogy hozzájárulnak-e a közös cél eléréséhez, nem hoznak javulást a tanulási teljesítményben.
- **Egyenlő részvétel:** magától nem jön létre, szabályozással, munkamegosztással lehet elérni. Mindenki a feladat egy részletéért lesz felelős.
- **Párhuzamos interakciók:** a tanár főszereplése és a diákok hallgatásra épülő tanulása helyett a diákok között egyidejűleg zajlanak

interakciók páros, csoportközi vagy csoporton belüli munkaformában. (időmegosztás, feladat és szerepcsere, részfeladat stb.) (Kagan, 2004)

2.1. Egyéb szabályok

A kooperatív tanulás mindig alapos tervezést és felkészülést igényel, amelyekhez figyelembe kell venni a csoportlétszámot és a rendelkezésre álló eszközöket, tárgyi feltételeket, valamint a megszokott tantermi rend felbomlását.

- Teremelrendezés: a termet úgy kell berendezni, hogy a diákok a csoporton belül és a csoportok között könnyedén kapcsolatba kerülhessenek; és az összes diák jól láthassa a tanárt és a táblát
- Eszközök: szükséges egy technika kialakítása arra, hogyan kerüljenek a foglalkozáson szükséges eszközök a csoportokhoz. Ez az eszközfelelős feladata, de ennek feltétele a csoportok működési szabályzata és az egyes tagok kötelezettségeinek tisztázása.
- Szerepek elosztása: a hatékony, gördülékeny munka és a szociális készségek kialakítása megkívánja a szerepek elosztását. Szinte mindig szükséges a feladatfelelős, az időfigyelő szerep. Gyakori a szóvivő, jegyző, eszközfelelős. Ügyelni kell arra, hogy mindenkinek alkalma legyen a csoport iránti felelősség vállalására, a szerepekhez tartozó feladatok megtanulásával, mindegyik szerep betöltésével. A szerepek között nincs hierarchia, egyenrangúak, csoportvezető nincs. Szerepkártyákkal támogatjuk a szerepek, feladatok pontosítását, betartását.
- Alapzaj: általában ez zavaró a tanárok számára, akik a tanárközpontú, frontális munkához szoktak hozzá. Ha a zaj túl nagy lesz, néha szükséges megállítanunk a munkát. Ehhez meg kell állapodnunk az osztállyal egy jelben, amelynek a hatására, mindenki azonnal abbahagyja azt, amit éppen csinál, és innentől a tanárra figyel, illetve csökkenti a hangerőt: ez az ún. csendjel. (Kagan, 2004)

2.2. Néhány módszercsoport és a kísérletben is alkalmazott kooperatív módszer

A kooperatív módszerek sokaságából elsősorban az ismertebb módszereket építettem be egyes tematikai egységek feldolgozásába, de használtunk pár kevésbé ismert módszert is az érdekesség kedvéért. Ennek oka, hogy szerettem volna a módszerek ismeretét pontosítani, valamint a tervezésre és a tevékenység szervezésére mintát mutatni. Másfelől az oktatási folyamat különböző szakaszaiban alkalmazható, új lehetőségeket is szerettem volna megvilágítani, bemutatni, mint például az értékelés, aminek ismert formái nem mindig hozzák meg a várt tanulói motivációs szintet.

- A csoportalakítás módszerei: montázs, összetartozó fogalmak, színes korongok, feladatlap, korvonal stb.
- A feldolgozás/tanulás módszerei: különböző mozaikok, gondolatérkép, plakát, szóháló, ablakok, felfedező riporter stb.
- A tudás ellenőrzésének módszerei: kvartettek, kvízek, feladatkártyák, korongok stb.

3. Kooperatív módszerek alkalmazása mérnöktanárok és műszaki szakoktatók képzésben

Azzal a szándékkal kezdtem el a kooperatív módszerek alkalmazását mérnöktanárok és műszaki szakoktató hallgatók csoportjaiban, hogy alapvető ismereteket és sajátélményt szerezzenek a kooperatív tanulásról.

A pedagógiai tárgyak oktatásába építettem be ezeket a 2015-ös tanévtől kezdve más módszerek mellett, és egymást váltva alkalmaztam. Így tanítottam hagyományos frontális módon, tartottam előadást, adtam egyéni, páros feladatot, és dolgoztunk kiscsoportos kooperatív módszerekkel. Ezen keresztül szerettem volna világossá tenni, hogy a kooperatív tanulás bevezetése nem lehetetlen feladat, hanem praktikus módszertani megoldás lehet bármely tantárgy oktatásában.

3.1. A kipróbálás résztvevői

A kipróbálás 4 levelezős csoportban 80 fővel, és 4 nappalis csoportban 74 hallgatóval történt, összesen tehát 154 hallgató vett részt az órákon 2015/16, 2016/17, 2017/18 és 2018/19 tanév folyamán mindkét félévben. A kooperatív módszereket 4 egymást követő tanítási órán alkalmaztuk Neveléstan és Didaktika tantárgyakból a tanári szerep fejlesztésével, az egyes tanulók megismerésének és a csoportkohézió fejlesztésének, valamint a tanórák tervezésével és a munkaformák, módszerek megismerésével foglalkozó témakörök feldolgozásánál. A fejlesztés során folyamatosan megbeszéltük a tennivalókat és a felmerülő problémákat.

A nappali tagozatos, 20-23 év közötti hallgatók nagyobb érdeklődéssel és nyitottsággal fogadták az új tanulási megközelítést, ez ki is fejeződött gyakran, és elejétől kezdve lelkesebben dolgoztak. A levelező képzés hallgatói a korosztályt nézve tagoltabbak, a 25-30 év közöttiek vannak kisebbségben 12-en, 30-40 év közöttiek 31 fővel és 40-55 évesek hasonló arányban 33 fővel, és 55-65 évesek 4-en.

3.2. Célok, követelmények, indikátorok

A program céljai a tanárszerep új megközelítése és a kooperatív módszerek megismerése közötti szálakat vezették tovább a szociális készségek egyéb perspektívái felé. A feladatok teljesítése magában foglalta az egyes

készségek fejlesztésének lehetőségét, a nyitást és lehetővé tették a követelmények viszonylagos teljesíthetőségét.

A célok és a követelmények tehát összefonódtak, és amint azt az 1. táblázat mutatja, ezek a fogalmak indikátorokként is értelmezhetők, mivel magukban hordozzák a választ arra, hogy mivel és hogyan válik mérhetővé a kooperatív munka hatása, a szociális készségek összefüggései a kooperativitással, egymással és ezek fejlődése.

1. táblázat A kooperatív módszerek alkalmazásának céljai és követelményei

Célok	Követelmények
Új tanárszerep, új pedagógus-kompetenciák tevékenység alapú értelmezése, megértése	A hallgatók ismerjék fel, saját szavaikkal fogalmazzák meg a támogató/facilitátori szerepkört
A kooperatív tanítás-tanulás alapelveinek megismerése, alkalmazása	A résztvevők tudatosítsák és tudatosan alkalmazzák a négy alapelvet
Néhány módszer megismerése saját tapasztalattal, saját élményű tanulással	A hallgatók ismerjék fel a módszerekben rejlő hatékonyságot, tudják saját és diákjaik tanulására vonatkoztatni, legyen saját ötletük a módszerek alkalmazására
Saját tapasztalat biztosítása a kooperatív tanulás kompetencia-fejlesztő hatásáról	A fejlesztő hatás önálló megfogalmazása
A tanulási motiváció erősítése, kialakítása	Ismerje fel a hallgató a motiválásra alkalmas módszerek fontosságát a tanulás-tanításban
Önfejlesztő, reflektív fejlesztés	Képes legyen tudatos önreflexióra, saját tanári szerepének tudatos vizsgálatára

Forrás: Saját táblázat

A szociális készségek, elsősorban a kooperativitás ezekkel összefüggő további indikátoraiként több dimenzió és ezeket alkotó elemek meghatározhatók. Egyrészt kognitív, jórészt érzelmi elemek megfigyelését teszi lehetővé, amelyhez saját fejlesztésű kérdőívet készítettem. Az affektív szociális kompetencia modelljét alapul véve a közös munkához való viszonyulást, egy csoporthoz csatlakozást, majd az azon belüli változást, fejlődés jeleit követi nyomon. A kérdések és válaszok a kognitív/intellektuális és érzelmi/kreatív kategóriákban történő elmozdulást, előrelépést, hajlandóságot jelzik.

Nem hoztam összefüggésbe a változások mértékét a szakkal, szakiránnyal, specializációval, inkább csak a közvetlen hatások és a szociális készségek területére mutató fejlődés érdekelt. Az érzelmi tényezők ugyanakkor

nehezen azonosíthatók, ezért az egyes elemek nem bonyolultak, viszonylag jól észlelhetők és maguk a résztvevők is meg tudják fogalmazni közvetve vagy közvetlenül az ide vonatkozó észrevételeiket. A 2. táblázatban foglaltam össze az alapvető dimenziókat és mutatókat a célokkal és elvárásokkal összhangban.

2. táblázat Indikátorok

Dimenziók	Indikátorok, Elemek
Közös munkára való hajlandóság (Szívesen vesz részt közös feladatok elvégzésében)	Nyitottság (Önkéntesség) Munkakedv, Kreativitás
Mások elfogadása csoporttársként, párként a folyamat elején	Közvetlenség Válogatás, Távolságtartás
A legjobb csoporteredmény elősegítése	Felelősségvállalás Pontosság, Tudatosság Tervezésben részvétel
Társakhoz viszonyulás a folyamat fázisaiban	Hangnem Bizalom Nyitottság
Üzenetek küldése (érzelmi üzenetek)	Helyzettértelmezés Mások segítségének szándéka Jelzések mások felé Érzelmek, gondolatok kifejezése
Üzenetek fogadása (érzelmi üzenetek)	Helyzettértelmezés Jelzések fogadása, visszajelzések Érzelmek, gondolatok kifejezése
Saját, önálló tevékenységgel összekapcsolás	Önállóság Ötletek Tanulás-tanítás átgondolása Tervezés
Zajszint érzékelése, kezelése	Közömbösség Tartós feszültség Átmeneti feszültség
Saját szerep és társak értékelése	Elégedettség- elégedetlenség Mások elismerése, Önértékelés Kedvelés-kedveltség

Forrás: Saját táblázat

Az indikátorok jelen esetben a társadalomtudományi kutatásoknak megfelelően itt egyrészt személyt jellemzően attribútumok, amelyeknek összetartozó csoportjait, elemeit vontam össze a kiértékelésénél. A viselkedésre vonatkozó függő változók ennek kulcselemei, de az ésszerű,

kognitív oldal is megjelenik, hiszen módszerekről, a tanítás tervezéséről, új ismeretekről van szó. Összefoglalva a csoportmunka iránti attitűdöt hivatottak megmutatni.

3.3. Az adatgyűjtés, visszajelzés módszerei

A szociális készségekre vonatkozó kérdéssor kitöltése után, a kooperatív módszereket alkalmazó kísérletet megelőzően a hallgatók egy módszertani ismereteket vizsgáló kérdőívet töltöttek ki. Ennek eredményei azt mutatták, hogy a résztvevő, már tanárként dolgozó hallgatók közül négyen igen, de többségében korábban nem alkalmaztak kooperatív módszereket, bár sokat hallottak róla. Többen azt gondolták, hogy ez egyenlő az egyszerű csoportmunkával.

Az elemzés a hallgatói munka órai megfigyelésével, interjú módszer és kérdőív használatával történt. A vizsgálat hipotézise szerint a kooperatív munkaforma alkalmazásával javulnak a pedagógiai tantárgyak iránti attitűdök és kifejeződik a tanárjelöltek szándéka ezek alkalmazására.

Az órai megfigyelések, megbeszélések, interjúk kiegészítését képezte egy kérdőív, amelyet minden félév végén kitöltöttek a hallgatók. A kérdőív egyfelől rákérdez a félév általános tapasztalataira, a tantárgy és a témakörök hasznosságára, a tanári megfeleléségre és az oktatási módszerekre.

Tíz állítással vizsgálja a hallgatókban kialakult attitűdöket a megismert módszerekkel, tanulásszervezéssel és a kooperatív tanulási légkörrel kapcsolatban, valamint, hogy hogyan látták ezek szerepét, saját és társaik helyét, szerepét a kiscsoportos kooperatív munkában.

Külön rákérdez a csoportalakításra, a szöveges mozaikos és egyéb feldolgozásra, a tananyag visszakérdezésére, ismételtesre. A kérdőív tartalmaz még arra vonatkozó kérdést, hogy mennyire sikerült a tanultakat elsajátítani, mit gondol saját eredményéről, min változtatna, mit javasol még.

4. A hallgatók kooperatív tanulással kapcsolatos attitűdjének alakulása

Azt feltételeztem, hogy a viszonylag kevés alkalom alatt nem következik be nagy változás a módszertani érdeklődésben és a szociális készségekben. Utóbbit ráadásul nehéz mérni és megítélni. Az eredmények azonban azt mutatják, hogy a kooperatív módszerek hatására javultak a tanári szereppel kapcsolatos attitűdök, és a szociális készségek.

A válaszokat a hallgatói félévi eredmények tükrében is átgondolom és a jövőre nézve figyelembe veszem. Attitűdök alakultak ki a tanulóknál a

csoportmunkával kapcsolatban. A válaszok alapján úgy tűnik, hogy a kooperatív tanulás szinte senkihez nem állt eleinte közel, de mindenkire elég közel került annyira, hogy tervezze bevinni saját tantárgya oktatásába.

A nappali hallgatóknál feltételeztem, hogy válaszaik kedvezők lesznek, mégis meglepetést okozott, hogy ennyire egyöntetűen jól fogadták a kooperatív munkaformákat. Senki nem jelezte, hogy nehézséget okozott neki kiscsoportban dolgozni és mindenki úgy érezte, ő maga is hozzájárult a sikerhez. Ez abból adódhat, ami a szóbeli visszakerdezésnél kiderült: a fiatal hallgatók úgy vélik, hogy önmagában a részvétel, a szándék már előidézzi a sikert. Nem gondolják, hogy hasonló sikert ért volna el csoportjuk, ha ők nem elég jók a feladat teljesítésben. Ez fontos visszajelzés, mert össze tudom vetni azzal, ahogy én láttam megfigyelőként a munkafolyamatokat. Nem minden esetben értek egyet azzal, hogy nagyban hozzájárult mindenki a jó feladat teljesítéshez. Ennek mentén el lehet indítani további gyakorlatokat, lehet figyelni a szerepek még árnyaltabb elosztására és még inkább az egyéni teljesítmények realitására, minőségére, illetve beszélgetést kezdeményezni a csoportmunka értékeléséről. (3. táblázat)

A 80 fő levelezős hallgatóból három hallgató kevésbé kedvelte a csoportmunkát, ők szinte minden kérdésnél következetesen ezt a tendenciát jelezték. A többi 77 viszont kisebb eltérésekkel az ellenkezőjét jelezte, ebből 75 kifejezetten pozitívan nyilatkozott és használni is akarja a módszereket. Olyan is volt, aki már el is kezdte időközben alkalmazni, de ennek felmérése még folyamatban van. Többeknek volt ugyanakkor eleinte nehéz kiscsoportban dolgozni, ezt 38-an jelezték, ennél azonban jóval többen elégedettek a csoporttársaikkal. 68-an érezték úgy, hogy nagyban hozzájárultak a csoport sikeréhez, én azonban itt úgy láttam, hogy többen, minden hallgató valóban hozzájárult a kezdeti lazább, humorosabb indulás után. Ez is megerősíti, hogy fontos beszélni a csoportmunka értékeléséről, módjairól. (3. táblázat)

3. táblázat A hallgatók kooperatív csoportmunkával kapcsolatos attitűdje

	Csoportmunka attitűd	Nappali		Levelező	
		74 fő	%	80 fő	%
1.	Tetszett, hogy közösen dolgoztunk és megkedveltem a csoportmunkát	74	100	77	96
2.	Elégedett vagyok a csoporttársaimmal	70	95	63	79
3.	Nagyban hozzájárultam a csoport eredményeihez	74	100	68	85

4.	Jobb lett a kapcsolatom társaimmal a kiscsoportos munka által	74	100	77	96
5.	Nehéz volt megszokni és kiscsoportban dolgozni	0	0	38	48
6.	Zavart a nyüzsgés és hangzavar	2	3	65	81
7.	Jobban figyeltem, mint máskor	74	100	75	94
8.	El tudnám magyarázni másoknak is, amit tanultunk	74	100	68	85
9.	Úgy gondolom, használni fogom a módszereket saját óráimon	72	97	63	79
10.	Kevesebbet kell otthon foglalkoznom a tananyaggal	74	100	63	79

Forrás: Saját táblázat

Ha közelebbről megnézzük a szóbeli visszajelzéseket, a megbeszélések során kapott kérdéseket, információkat és a kérdőív egyéb részeit, tovább árnyalható a kép. Arra a következtetésre jutottam, hogy akiknek nehezebben érthető a pedagógiai tárgyak elméleti háttere, azok elégedettebbek a csoportmunkával.

Akik könnyebben olvasnak vagy számukra korábbi tanulmányaikból már ismerős volt egy-egy téma és a pedagógiai gondolkodás, azok elégedettek és saját szerepüket is nagyon fontosnak gondolják a csoport eredményeiben. Szinte teljesen egyöntetűen javult a kapcsolatuk társaikkal, jobban megismerték egymást és elkezdtek együttműködni tanórákon kívül is.

4.1. Szóbeli visszajelzések, vélemények

A résztvevők a félév előrehaladtával egyre gyakrabban adtak hangot benyomásaiknak, véleményüknek. A spontán, szabad megfogalmazások ugyan szubjektívak, és bizonyára helyzet- és személyfüggők, de ezekből is lehet következtetni a változásokra, azok megfelelőségére, azaz a kitűzött célok megvalósulására.

Ezekből idézek néhányat, melyek alátámasztják a következtetéseimet.

„Együtt egész jól haladtunk, pedig először azt hittük, ez így nem fog menni.”
 „Amikor nehéz volt értelmezni a sok információt, jól jött a többiek biztatása.”

„Teljesen érthetően mondta el T, amit nem értettem. Jó, hogy tudtunk egymásnak példákat mondani.”

„Nem mertem volna a tanárnak mondani, hogy ez nehéz. A csoportban viszont igen, és meg is beszéltük.”

„Jó volt, mert kell egy csapat...”

„Ha majd tanár leszek, én is így szeretnék tanítani.”

„Jók ezek az órák, de nem lehet mindig ilyen módszerekkel dolgozni, mert nem tanulják meg a fizikát.”

„Azért megnézném, hogy alkalmazza ezt informatika órán vagy egy gyakorló műhelyben.”

„Nem tudok jól szerepelni mások előtt bizonyos helyzetekben, mert nehezen találok a szavakat. Ezzel gyakorlok és fejlődök. Jól jön majd a záróvizsgán.”

„Így sokkal vidámabbak voltak az órák.”

Összegzés

A kísérlet elején azt gondoltam, hogy egy rövidebb időszakot átfogó kooperatív tanulási kísérlettől nem várhatjuk, hogy jelentős változást hozzon létre a hallgatók szociális készségeiben és tanulási motívumaiban.

Az eredmények alapján azonban a hallgatók együttműködésében, egymással való kapcsolatrendszerének, kommunikációjának fejlesztésében észlelhető a kooperatív tanulás hatása. A hallgatói vélemények nem minden esetben, de többségében összhangban vannak saját tanári benyomásaimmal, tapasztalataimmal. Sok oldalról jelzik, megerősítik, hogy a kooperatív módszerek hatottak a hallgatókra, többségük a saját tudást, módszertárat bővítő, segítő új eszközként gondol rá, de látja a társas készségeket fejlesztő oldalát is.

Ugyanakkor ezek a készségek és motívumok a korábbi élmények és folyamatos újabb élmények hatására is, a kísérleti időszakhoz képest hosszabb időszak alatt, sok tényező hatására formálódhatnak stabil meggyőződéssé, és tudatos szemléletté, módszerhasználatná. Gyakorlás és a visszajelzések tükrében a szociális készségek tervszerűen fejleszthetők.

Irodalomjegyzék

Delors, J., UNESCO (1996): Learning: The Tressure Within. Report to UNESCO of the International Comission on Education for the Twenty-first Century, UNESCO Paris

Benda József (2002): A kooperatív pedagógia szocializációs sikerei és lehetőségei Magyarországon. In: Új Pedagógiai Szemle, 52. 9, p26–37

Bordács Margit és Lázár Péter (2002): Kedveskönyv. Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest

Elfert, M. UNESCO (2015): Learning to live together: revisiting the humanism of the Delors Report, UNESCO Paris

Kagan, S. (2004): Kooperatív tanulás. Ökonet Kft., Budapest

Klein, J. D. és Shnackenberg, H. L. (2000): Effects of informal cooperative learning and the affiliation motive on achievement, attitude and student interactions. In: Contemporary Educational Psychology, 25, p332–341

Józsa Krisztián-Zsolnai Anikó (2005): A longitudinal study of social skills development in adolescents. Előadás: 11. European Conference for Research on Learning and Instruction, Nicosia

Nagy József - Zsolnai Anikó (2001): Szociális kompetencia és nevelés. In: Báthory Zoltán és Falus Iván (Ed.): Tanulmányok a neveléstudomány köréből. Osiris, Budapest, p251–269

Sherif, M. – Sherif, C. W. (1980): Csoporton belüli és csoportközi viszonyok: kísérleti kutatás. In: Csepeli György (szerk.): Előítéletek és csoportközi viszonyok. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest